

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан педагогічного факультету
проф. Олефіренко Т.О.

«31» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(обов'язкової)

АНДРАГОГІКА В СИСТЕМІ ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК

спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
освітнього ступеня магістр
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
освітньої програми «Педагогіка вищої школи»

Шифр за навчальним планом ПП04

Київ 2023

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Андрагогіка в системі освітніх, педагогічних наук» затвердженої на засіданні Вченої ради УДУ імені Михайла Драгоманова «27» квітня 2023 року, протокол № 5.

Розробник програми:

Дем'яненко Н.М., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки педагогічного факультету УДУ імені Михайла Драгоманова

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки

«25» серпня 2023 року, протокол № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

(прізвище, ініціали)

I. Опис навчальної дисципліни
Шифр дисципліни ПП04

Загальні характеристики навчальної дисципліни	Навчальне навантаження з навчальної дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Кількість кредитів - 3		<p>Методи навчання:</p> <p>I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.</p> <p>1) За джерелом інформації:</p> <p>Словесні: лекція (проблемна, лекція-прес-конференція), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.</p> <p>Наочні: ілюстрація, демонстрація.</p> <p>Практичні: вправи.</p> <p>2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні.</p> <p>3) За ступенем самостійності мислення: пошукові, дослідницькі.</p> <p>4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: виконання індивідуальних тьюторіалів.</p> <p>II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни.</p>
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи)	Загальна кількість годин - 90		
Освітній ступінь магістра	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
	Лекції:		
	10	6	
	Семінарські (практичні) заняття:		
Робоча програма	10/6	4/2	
Обов'язкова			
	Лабораторні заняття:		<p>Форми поточного контролю: індивідуальні тьюторіали (індивідуально-пошукові завдання, наукові реферати, есе, творчі роботи), модульні тести, комплексні контрольні роботи.</p>
Рік вивчення освітнього компоненту за навчальним планом - 1			
Семестр I			
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.)	64	78	Форма підсумкового контролю: залік
- аудиторне:	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
- самостійна робота:			
Мова навчання - українська	1:4	1:4	

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теорія і практика освіти дорослого населення, закономірності, принципи і тенденції розвитку освіти впродовж життя.

Міждисциплінарні зв'язки: філософія освіти, педагогіка, психологія, психолого-педагогічні технології, методика викладання та проектування освітнього процесу у вищій школі, методологія і методи науково-педагогічного дослідження, зарубіжні освітні системи, освітня політика, герогогіка.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Андрагогіка в системі освітніх, педагогічних наук” є формування цілісної системи знань з теорії і практики організації і змісту освіти дорослих, неперервної (ціложиттєвої) освіти, вмінь і компетентностей конструювання і реалізації андрагогічної моделі навчання.

Основні завдання дисципліни “Андрагогіка в системі освітніх, педагогічних наук”: формування знань про мету, завдання, зміст, категоріально-поняттєвий апарат андрагогіки як галузі науково-педагогічного знання та сфери соціальної практики; визначення тенденцій її розвитку в Україні та країнах Європейського Союзу; обґрунтування основних напрямів реалізації концепції освіти дорослих та підготовки андрагогічних кадрів; конструювання андрагогічної моделі навчання, визначення критеріїв, умов, форм, методів її впровадження; виявлення перспектив розвитку андрагогіки в контексті узгодження стратегічної політики ЮНЕСКО та національних програм у сфері освіти дорослих.

II. Основні програмні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№	Результати навчання	Компетентності
1.	<p>ПРН1.Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки.</p> <p>ПРН5.Організувати освітній процес на основі особистісноцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.</p> <p>ПРН8.Розробляти і викладати освітні курси в закладах освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.</p>	<p>ЗК2.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК4.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p>
2.	<p>ПРН7.Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.</p>	<p>ЗК6.Здатність виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.</p> <p>ЗК8.Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.</p> <p>СК5.Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу освіти.</p>

3.	<p>ПРН3.Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.</p> <p>ПРН11.Здійснювати консультативну діяльність у сфері освітніх, педагогічних наук.</p>	<p>ЗК5.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.</p> <p>ЗК7.Здатність до міжособистісної взаємодії.</p>
----	---	---

III. Тематичний план освітнього компоненту

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредитів ЄКТС 90 годин.

№ з/п	Назви модулів та тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна/вечірня форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семинар)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семинар)	Лаборатор	СРС
	Модуль I. Андрагогіка як галузь науково-педагогічного знання і сфера соціальної практики										
1.1	Наукові основи андрагогіки	2	2			4					4
1.2	Андрагогіка в системі неперервної освіти	2		2		5	2				4
1.3	Тенденції і перспективи розвитку андрагогічної теорії і практики в контексті Концепції освіти впродовж життя	4	2	2		5	2	2			5
	Модуль II. Сутність і зміст курсу «Андрагогіка в системі освітніх, педагогічних наук»										
2.1	Ретроспектива і актуалізація андрагогічного знання	2		2		10					10
2.2	Категоріально-термінологічний апарат неперервних освітніх практик	2		2		5	4		2		5
2.3	Доросла людина як суб'єкт навчання	2	2			10		2			10
2.4	Особливості побудови освітнього курсу «Андрагогіка в системі освітніх, педагогічних наук», його інтегративні зв'язки	2		2		5	4				10
	Модуль III. Андрагогічна модель навчання										
3.1.	Андрагогічний підхід. Формальна, неформальна та інформальна освіта дорослих	4	2	2		5	2		2		10
3.2.	Адаптивні системи освіти дорослого населення	2		2		5	2				5
3.3.	Андрагогічний процес. Традиційні та інноваційні практико орієнтовані підходи і технології	2		2		5	4		2		5
3.4.	Професійна підготовка андрагога,	2	2			5	4	2			10

	реалізація партнерських суб'єкт-суб'єктних відносин андрагог-дорослий учень у відкритому освітньому просторі										
	Разом:	26	10	10/6		64	12	6	4/2		78

IV. Зміст навчальної дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	Модуль 1. Андрагогіка як галузь науково-педагогічного знання і сфера соціальної практики		
1.1.	<p>Тема 1.1. Наукові основи андрагогіки.</p> <p><i>Зміст теми:</i> Причини виникнення андрагогіки (соціально-економічні, суспільно-політичні трансформації, розвиток освіти, досягнення в галузі інформаційних технологій, еволюція педагогічних концепцій, дослідження в галузі фізіології та психології). Свідомий вибір курсу, форм, термінів, рівня навчання, свобода в процесі навчання.</p> <p>Наукові погляди щодо сутності поняття «андрагогіка». Андрагогіка (від гр. aner andros _ "доросла людина", "зрілий чоловік", ago _ "веду") - теорія навчання дорослих, яка вивчає специфічні закономірності засвоєння знань, набуття вмій, навичок та інших компетентностей дорослим суб'єктом у процесі навчальної діяльності, а також особливості керівництва останнім з боку професійного педагога (андрагога).</p> <p>Становлення андрагогіки як науки із власним предметом дослідження (1940-і рр.) Тлумачення поняття «андрагогіка» у світовій педагогічній науці (науковий підхід до вивчення освіти дорослих; галузь педагогіки, дидактики; самостійна наука).</p> <p>Андрагогіка як наука (теоретичні, методологічні і методичні основи освітньої діяльності дорослої людини, що дозволяє не лише здобути професійні знання, а й підвищити культурний рівень, розширити світогляд, самовдосконалитися, набути соціокультурного досвіду). Модифікації терміну «андрагогіка» у сучасній науковій літературі («освіта дорослих», «навчання дорослих», «педагогіка дорослих» та ін.).</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 1-3, 5, 9, 11, 43, 45, 51, 77.</i></p>		
1.2.	<p>Тема 1.2. Андрагогіка в системі неперервної освіти.</p> <p><i>Зміст теми:</i> Соціально-економічні потреби суспільства в ціложиттєвій освіті як об'єктивна передумова виникнення андрагогіки.</p>		

1.3.	<p>Зростання значення освіти дорослих (забезпечення людини комплексом знань і умінь для активного творчого життя в сучасному суспільстві). Цілісність і системність розвитку особистості. Залучення дорослих до неперервної освіти. Неперервна освіта як головний принцип організації системи освіти, система, що охоплює всі рівні освіти від дошкільної до післявищої і забезпечує людині можливість накопичення й удосконалення професійних і загальнокультурних знань протягом життя.</p> <p>Перехід освітньої теорії і практики від парадигми викладання до парадигми самоосвіти. Її трансформація у засіб творчого зростання особистості, конструктивного подолання ситуації соціальної і професійної життєвої кризи. Проблема самоактуалізації людиною власних цінностей і творчого потенціалу в освітньому процесі. Неперервна освіта як засіб зв'язку та інтеграції елементів існуючої системи освіти, основоположний принцип організаційної перебудови її ланок. Принципи неперервної освіти: гуманізм; демократизм (рівність доступу); всезагальність (включеністю всього населення до різних структур і рівнів освіти); інтеграція (формальних і неформальних структур традиційного і нового типу); гнучкість (навчальних планів і програм, способів організації навчального процесу); варіантність стратегій учня, зв'язок із життям індивіда (релевантність).</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 11, 12, 14, 24, 27, 29, 31, 42, 66, 69, 78.</i></p>	
2.	<p>Тема 1.3. Тенденції і перспективи розвитку андрагогічної теорії і практики в контексті Концепції освіти впродовж життя.</p> <p><i>Зміст теми:</i> Проблеми розвитку освіти дорослих в інформаційному суспільстві (освіта дорослих і розвиток людських ресурсів; співвідношення формального і реального рівня освіти дорослих і шляхи їх зближення; загальна грамотність, функціональна грамотність і професійна компетентність дорослих; освіта дорослих і проблеми соціалізації і ресоціалізації в умовах соціальних змін; правове забезпечення, стимули і пільги для освіти дорослих; співвідношення централізації і децентралізації в управлінні освітою дорослих).</p> <p>Глобалізація освітніх процесів та розвиток андрагогіки в Концепції ціложиттєвої освіти. Тенденція переростання освіти дорослих від складової системи неперервної освіти до освіти впродовж життя (здатність дорослого до рефлексивного осмислення власного досвіду через його усвідомлення та переоцінку; збагачення та розвиток пізнавальних інтересів; сприяння засвоєнню засобів, які дозволяють самостійно навчатися впродовж життя; створення умов, для самостійної побудови власної освітньої траєкторії). Термін «освіта впродовж життя/довжиною в життя» (lifelong leaning).</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 12, 19, 21, 23, 35, 38, 46, 53, 55.</i></p>	
2.1.	<p>Модуль 2. Сутність і зміст курсу «Андрагогіка в системі освітніх, педагогічних наук»</p> <p>Тема 2.1. Ретроспектива і актуалізація андрагогічного знання.</p> <p><i>Зміст теми:</i> Історія становлення андрагогіки як наукового напрямку і навчальної дисципліни. Міжнародна документальна база у становленні освіти дорослих (доповідь Міжнародної комісії з розвитку освіти "Учитися бути: освіта у світі сьогодні і завтра" (1972), рекомендація ЮНЕСКО "Про розвиток освіти дорослих" (1976),</p>	

	<p>міжнародні конференції з освіти дорослих - КОНФІНТЕА).</p> <p>Основи андрагогіки (Я.А.Коменський, «Пампедія» (1656). Співвідношення термінів «педагогіка - андрагогіка». "Андрагогіка" (від грецьк. <i>anor, andros</i> – доросла людина та <i>ago</i> – веду). Розвиток поняття, обґрунтування підходів до навчання і освіти дорослих Особливості формування андрагогічної термінології в Україні (андрагогіка - антропоагогіка).</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 8, 13, 42, 46, 49, 53, 55, 57.</i></p> <p>Тема 2.2. Категоріально-термінологічний апарат неперервних освітніх практик.</p> <p><i>Зміст теми:</i> Об'єкт і предмет контекстної андрагогіки. Об'єкт - багатоаспектна неперервна освіта дорослих, яка здійснюється в інститутах формальної, неформальної та інформальної освіти відповідно до соціокультурних умов. Предмет - цілісний педагогічний процес, цілеспрямовано організований для освіти дорослого населення в контексті неперервної освіти. Системний, розширений предмет андрагогіки: 1) обґрунтування закономірностей, принципів організації навчання і освіти дорослих; 2) визначення цілей, завдань, змісту, методів, форм, засобів залучення дорослого учня до оволодіння соціальним досвідом людства, його культурними цінностями; 3) створення для цього оптимальних умов з метою забезпечення потреб дорослої людини і потреб суспільства; 4) моніторинг результативності цього процесу та його корегування в разі необхідності.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 4-7, 19, 22, 24, 28, 36, 38, 41, 43.</i></p> <p>Тема 2.3. Доросла людина як суб'єкт навчання.</p> <p><i>Зміст теми:</i> Періодизація життя людини Динамічність сучасних вікових періодизацій. Вік дорослості. Закономірності розвитку людини : гетерохронність, нерівномірність розвитку психічних функцій людини впродовж усього життя; мінливість станів дорослої людини; розвиток ціннісних орієнтацій, життєвих планів і позицій впродовж усього життя людини; вплив на життєдіяльність людини не лише об'єктивних, а й суб'єктивних факторів. Здатність людини контролювати життєві події (локус контролю). Акмеологічний підхід. Актуальні особливості соціалізації людини в суспільстві.</p> <p>Основні ознаки дорослого „учня" як суб'єкта навчання у сучасному освітньому процесі: усвідомленість інформаційного запиту, сприйняття мети, завдань, змісту освіти; ангажованість, добровільне включення у навчальний процес; здатність до (само)рефлексії стосовно змісту, процесу, результатів навчання; критичність мислення, адекватне оцінювання та корегування ходу навчання; відкритість та децентрованість мислення, здатність сприймати різні погляди на світ, навколишню діяльність – бачити інші точки зору; самостійність у досягненні позитивних освітніх результатів; уміння вчитися у системі міжсуб'єктних відносин.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 3, 17, 22, 24, 45, 48, 51.</i></p> <p>Тема 2.4. Особливості побудови освітнього курсу «Андрагогіка в системі освітніх, педагогічних наук», його інтегративні зв'язки.</p> <p><i>Зміст теми:</i> Особливості розвитку освітнього курсу «Андрагогіка». Його практична спрямованість. Осмислення предмету, об'єкту андрагогіки в контексті ролі освіти в житті й діяльності дорослої</p>		
2.2.			
2.3.			
2.4.			

людини; прогнозування розвитку освіти дорослих як загальноцивілізаційного процесу; вивчення становлення і розвитку освіти дорослих у світі і в Україні; розроблення, опис і систематизація понятійного апарату для системи освіти дорослих; формування і оцінювання професійної компетентності фахівця; відбір змісту освіти і форм навчання дорослих; розвиток активної позиції дорослого в процесі освіти; упровадження диференціації та індивідуалізації навчання відповідно до соціальних і особистісних потреб дорослої людини; розвиток післябазової професійної і неформальної освіти безробітних, забезпечення необхідної психологічної підтримки, сприяння їх орієнтації і адаптації в нових соціально-економічних умовах; розвиток освіти людей похилого віку, інвалідів, пенсіонерів, жінок; вивчення досвіду зарубіжних країн в організації освіти дорослих і організація співпраці з міжнародним освітнім товариством; розроблення нової парадигми освіти дорослих у суспільстві соціальних змін; створення спеціальних служб, здатних об'єднати інформаційні функції з умінням діагностувати потреби і можливості дорослих, розроблення на цій основі оптимальних "освітніх маршрутів"; організація спеціальної підготовки андрагога.

Рекомендовані інформаційні джерела: 7, 17, 26, 28, 33, 35, 38, 41, 43, 47, 50.

Модуль 3. Андрагогічна модель навчання

Тема 3.1. Андрагогічний підхід. Формальна, неформальна та інформальна освіта дорослих.

3. *Зміст теми:* Андрагогічний підхід як методологічна база сприяння ефективності процесу навчання дорослого впродовж життя.
- 3.1. Детермінує певні закономірності організації процесу навчання дорослих у формі андрагогічних принципів навчання, андрагогічної моделі навчання, технології навчання дорослих. Зумовленість застосування андрагогічного підходу специфічними особливостями дорослої людини як суб'єкта навчального процесу: усвідомлення себе самостійною, самокерованою особистістю; наявність життєвого та професійного досвіду, який стає джерелом освіти безпосередньо для самої людини та її колег; освітні потреби, спрямовані на вирішення життєво важливих проблем та досягнення конкретних цілей; прагнення до самоосвіти, самовиховання, саморозвитку, негайної реалізації набутих знань.

Види освітньої діяльності людини, які повинні враховуватися у формуванні політики в галузі освіти дорослих: формальна освіта, яка завершується отриманням загальнонавчального диплому чи атестату; неформальна освіта, яка у більшості не супроводжується отриманням документа та здійснюється в освітніх закладах, громадських клубах чи гуртках, а також у процесі індивідуальних занять з репетитором чи тренером; інформальна освіта - індивідуальна пізнавальна діяльність, яка супроводжує наше повсякденне життя та не обов'язково носить цілеспрямований характер.

Рекомендовані інформаційні джерела: 6, 12, 16, 19, 21, 25, 27, 39, 49, 59.

Тема 3.2. Адаптивні системи освіти дорослого населення.

Зміст теми: Андрагогічні принципи адаптивних систем освіти дорослого населення: пріоритет самостійного навчання, коли саме самостійна діяльність стає основним видом навчальної роботи;

<p>3.2.</p> <p>3.3.</p>	<p>принцип спільної діяльності, пов'язаної із плануванням, реалізацією і оцінюванням процесу навчання; принцип опертя на досвід дорослих, як на одне із джерел навчання; індивідуалізація навчання (на основі індивідуальної програми, орієнтованої на конкретні освітні потреби і завдання тих, хто навчається, певний рівень підготовки, досвід і психофізіологічні особливості); системність навчання, яка передбачає дотримання відповідних цілей - змісту - форм - методів - засобів навчання і оцінки результатів; контекстність - відповідність конкретним життєво важливим цілям (виконання нових соціальних ролей, удосконалення особистості), тобто врахування професійних і соціальних факторів; актуалізація результатів навчання, яка передбачає негайне застосування на практиці отриманих знань і вмінь; елективність навчання - надання певної свободи при виборі цілей, змісту, форм, методів, джерел, термінів, часу, місця навчання і способів оцінки результатів; розвиток освітніх потреб (конкретизація нових після досягнення поставлених раніше завдань).</p> <p>Відмінність освіти дорослих від дитячо-юнацької освіти. Специфіка контингенту: суб'єктами навчальної діяльності є особи, залучені до сфери професійної діяльності; дорослі, які готують себе до нових соціальних ролей в умовах ринкової економіки; безробітні; люди "третього віку"; інваліди; особи, які змінили через певні обставини звичний спосіб життя (переселенці, колишні військовослужбовці). Своєрідність освітніх закладів, форм та методів їх діяльності - орієнтація на освітні потреби осіб, що є суб'єктами різних видів практичної діяльності, і на режим їх соціального життя. Зміст цілей і завдань освітнього процесу, особливості форм і методів педагогічної роботи із суб'єктами навчальної діяльності: акцент на засвоєнні нового (сучасного, прогресивного) соціально-культурного досвіду і на формуванні здатності до його збагачення власним внеском; використання переважно активних форм і методів навчання дорослих.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 22, 45, 47, 50, 52, 66, 69, 70, 73, 75.</i></p> <p>Тема 3.3. Андрагогічний процес. Традиційні та інноваційні практико орієнтовані підходи і технології.</p> <p><i>Зміст теми:</i> Андрагогічна модель навчання. Провідна роль дорослого учня в організації процесу навчання. Самостійне визначення тим, хто навчається параметрів навчання, пошук необхідних йому знань, формування вмінь, навичок і якостей. Акумуляція досвіду, який може бути використаний як джерело навчання не тільки окремого учня, а й інших людей. Надання допомоги педагогом у виявленні такого досвіду. Відбір форм занять з можливістю використання цього досвіду: лабораторні експерименти, дискусії, вирішення конкретних завдань, різні види ігрової діяльності тощо. Зумовленість готовності дорослих вчитися їхньою потребою у набутті знань для вирішення конкретних життєвих проблем. Завдання викладача - у створенні сприятливих умов для навчання. Індивідуалізація навчання на основі програми, яка враховує індивідуальні, конкретні цілі навчання. Орієнтування на негайне застосування отриманих знань і вмінь. Надання допомоги тому, хто навчається у виборі необхідних знань, умінь і якостей. Навчання будується за міждисциплінарними модулями (блоками). Базування процесу навчання на спільній діяльності. Дорослий, який навчається, бере активну участь у всіх етапах процесу навчання.</p> <p>Умови практичної організації результативного процесу навчання</p>	
-------------------------	---	--

3.4.	<p>дорослих (М.Ноулз): формування позитивного психологічного клімату в аудиторії; створення організаційної структури для спільного планування процесу навчання; визначення потреб дорослих у навчанні; формулювання напрямів та цілей навчання; розробка та розвиток адекватних навчальних планів; застосування адекватних технологій здійснення процесу навчання; оцінка досягнутих результатів та визначення нових потреб у навчанні. Зорієнтованість навчання на використання освітнього замовлення різних категорій дорослих учнів.</p> <p>Науково-методичні підходи до технології навчання дорослих: 1) обговорення у процесі навчання значущих для дорослих проблем у різних сферах діяльності та пошук їх вирішення; 2) формування та розвиток ключових компетентностей, необхідних у професійній, суспільній і сімейній сферах, що забезпечують здатність людини до комунікації, роботи у команді, відповідальність, толерантність та ін.; 3) використання навчальних технологій, де дорослий є суб'єктом навчального процесу, а його професійний та життєвий досвід може бути використаний; 4) створення навчальних ситуацій, які формують у дорослих потребу в подальших контактах із викладачем.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 4, 12, 14, 16, 19, 23, 28, 41, 46, 49, 63, 65.</i></p> <p>Тема 3.4. Професійна підготовка андрагога, реалізація партнерських суб'єкт-суб'єктних відносин андрагог-дорослий учень у відкритому освітньому просторі.</p> <p><i>Зміст теми:</i> Роль і місце андрагога в системі освіти дорослих (лікар, експерт, консультант). Спеціальна підготовка андрагогів (методологічна, оволодіння дидактикою навчання дорослих, технологіями взаємодії, які найбільшою мірою сприяють особистісному професійному розвитку всіх учасників педагогічного процесу). Умови спеціальної підготовки андрагога: високий освітній рівень студентів (наявність мінімум однієї вищої освіти); різноманітність складу аудиторії за віком, статтю, фахом, стажем професійної діяльності, освітніми та культурними потребами; відмінність завдань, які стоять перед різними категоріями учителів; партнерство як форма взаємодії в навчанні дорослих). Особистісні характеристики андрагога: вміння орієнтуватися у світі інформації; формування комунікативної культури, що дозволяє вступати у взаємодію з іншими людьми; освоєння інформаційних освітніх технологій; організація часу і простору життєдіяльності, в структурі яких постійно має залишатися місце для безперервної освіти). Загальні вимоги до особистості андрагога: професійна компетентність, що базується на спеціальній, практичній та психолого-педагогічній підготовці; загальнокультурна та гуманітарна компетентності, які включають знання основ світової культури, гуманістичні особистісні якості, відповідальність за результати власної діяльності, мотивацію до самовдосконалення; креативність, що базується на сформованості нестандартного мислення, володіння інноваційною стратегією і тактикою, гнучкій адаптації до змін місту та умов професійної діяльності; комунікативна компетенція, що включає розвиток мови, володіння іноземними мовами, сучасними засобами зв'язку та основами комп'ютерної грамотності і т. ін.; соціально-економічна компетентність, що передбачає володіння основами сучасної економіки, знання законів бізнесу, основ екології і права.</p> <p>"Модель учителя дорослих": 1) розуміння специфічних завдань, що стоять перед різними категоріями людей, які навчаються, мотиви їх</p>	
------	---	--

	<p>освітньої діяльності; 2) уміння не тільки надавати освітню допомогу, але й забезпечувати соціально-психологічну підтримку і тим самим пробуджувати в людях віру в себе; 3) розвиток рефлексивних умінь дорослих, допомагає у зменшенні їхньої залежності від попереднього життєвого досвіду.</p> <p>Конструювання і реалізація моделі партнерських суб'єкт-суб'єктних відносин андрагог-дорослий учень у відкритому освітньому просторі. Рівні формування педагогічно доцільних відносин: співпідпорядкування, співробітництво, співтворчість. Критерії впровадження відносницької андрагогічної моделі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: 27, 36, 38, 47, 50, 53, 55.</i></p>		
--	---	--	--

4.2. Плани семінарських занять (групові тьюторіали)

Тьюторіал № 1.

1. Розкрити зміст поняття «освіта дорослих».
2. Стан та проблеми сучасної освіти дорослих.
3. Розроблення програми і плану семінару (напрямок «Роль і місце андрагога в системі освіти дорослих»).
4. Відбір і анотована характеристика науково-літературних джерел з проблем андрагогіки.
5. Тест.
6. Підготовка запитань до тьютора-консультанта.
7. Консультація.

Тьюторіал № 2.

1. Розкрити зміст поняття «дорослість».
2. Історія становлення андрагогіки як наукового напрямку та його нормативне оформлення.
3. Розроблення програми і плану семінару (напрямок «Андрагогічна модель навчання»).
4. Відбір і анотована характеристика науково-літературних джерел з проблем андрагогіки.
5. Тест.
6. Підготовка запитань до тьютора-консультанта.
7. Консультація.

Тьюторіал № 3.

1. Охарактеризувати поняття «зміст освіти дорослих».
2. Андрагогіка в системі педагогічного знання.
3. Розроблення програми і плану семінару (напрямок «Андрагогічна і педагогічна моделі навчання (компаративний аналіз)»).
4. Відбір і анотована характеристика науково-літературних джерел з проблем андрагогіки.
5. Тест.
6. Підготовка запитань до тьютора-консультанта.
7. Консультація.

Тьюторіал № 4.

1. Розкрити зміст поняття «дорослий учень».
2. Об'єкт, предмет, завдання, категоріальний апарат андрагогіки як освітнього курсу.
3. Розроблення програми і плану семінару (напрямок «Доросла людина як суб'єкт навчання»).

4. Відбір і анотована характеристика науково-літературних джерел проблем андрагогіки.
5. Тест.
6. Підготовка запитань до тьютора-консультанта.
7. Консультація.

4.3. Організація самостійної роботи студентів (індивідуальні тьюторіали)

Тьюторське заняття. Програма 1.

1. Розкрити зміст поняття «навчальна діяльність дорослого».
2. Розвиток «Андрогогіки» як науки і навчальної дисципліни в Україні.
3. Розроблення програми індивідуальної самостійної роботи студента (напрямок «Форми освіти дорослого населення»).
4. Відбір і анотована характеристика науково-літературних джерел андрогогічного змісту.
5. Розроблення програми власного особистісного самовдосконалення і професійного самотворення. Тест.
6. Підготовка запитань до тьютора-консультанта.
7. Консультація.

Тьюторське заняття. Програма 2.

1. Розкрити зміст поняття «технології навчання дорослих».
2. Міжнародна законодавча база з розвитку освіти дорослих.
3. Розроблення програми індивідуальної самостійної роботи студента (напрямок «Інформальна освіта дорослих»).
4. Відбір і анотована характеристика науково-літературних джерел андрогогічного змісту.
5. Розроблення програми особистісного самовдосконалення і професійного самотворення. Тест.
6. Підготовка запитань до тьютора-консультанта.
7. Консультація.

Тьюторське заняття. Програма 3.

1. Розкрити зміст поняття «андрагог».
2. Види освіти дорослого населення (формальна, неформальна, інформальна).
3. Розроблення програми індивідуальної самостійної роботи студента (напрямок «Технології навчання дорослих»).
4. Відбір і анотована характеристика науково-літературних джерел андрогогічного змісту.
5. Розроблення програми особистісного самовдосконалення і професійного самотворення. Тест.
6. Підготовка запитань до тьютора-консультанта.
7. Консультація.

Тьюторське заняття. Програма 4.

1. Розкрити зміст поняття «андрагогіка».
2. Доросла людина як суб'єкт навчання.
3. Розроблення програми індивідуальної самостійної роботи студента (напрямок «Стан та проблеми сучасної освіти дорослих»).
4. Відбір і анотована характеристика науково-літературних джерел андрогогічного змісту.

5. Розроблення програми особистісного самовдосконалення і професійного самотворення. Тест.
6. Підготовка запитань до тьютора-консультанта.
7. Консультація.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю.

Методи усного контролю: індивідуальне опитування (індивідуальний тьюторіал), фронтальне опитування (груповий тьюторіал); *методи письмового контролю:* поточне письмове тестування; *методи комп'ютерного контролю:* комп'ютерне тестування; *методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

5.2. Форма підсумкового контролю успішності навчання – *залік*. Загальна кількість тестів, які виносяться на підсумковий залік - 40. Кожне правильно виконане тестове завдання оцінюється в 1 бал. Максимально можлива кількість балів – 40.

Виконання тестових завдань здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або на основі роздрукованих завдань. Оцінювання тестів проводиться за авторською методикою, у відповідності до встановлених у рейтинговій шкалі балів.

Загальна (остаточна) кількість балів вираховується сумарно: бали поточного контролю - 60 плюс, заліковий бал - 40. Максимальна кількість балів – 100.

Систему рейтингових балів різних видів контролю та порядок їх переведення в національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкали представлено в наведеній нижче таблиці.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів.

- Індивідуальний тьюторіал (*критерії оцінювання:* рівень наукового аналізу підбраного матеріалу, самостійність викладу думки, майстерність доведення власної точки зору, послідовність і системність усної презентації індивідуального тьюторіалу, доцільність використаних презентаційних засобів, опертя на інформаційні джерела).

- Груповий тьюторіал (*критерії оцінювання:* - самостійність позиції; логіка і послідовність виступу; повнота викладу думки; креативність; уміння вести наукову дискусію, презентаційні засоби).

Розподіл балів, які отримують студенти

№ п/п	Вид діяльності	Коефіцієнт виду	Кількість робіт	Результат
1.	Семінарське заняття	5	2	10
2.	Індивідуальний тьюторіал	30	1	30
3.	ККР	20	1	20
4	Залік	40	1	40
Підсумковий рейтинговий бал				100
Нормований рейтинговий бал:				100

Систему рейтингових балів різних видів контролю та порядок їх переведення в національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкали представлено в наведеній нижче таблиці.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
80-89	B	добре	

70-79	C	задовільно	зараховано
65-69	D		
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI. Навчально-методична карта дисципліни (Додаток А)

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Архіпова С.П. Основи андрагогіки. Черкаси-Ужгород: Мистецька лінія, 2002. 184 с.
2. Білик В. Методи активізації здобувачів вищої освіти магістерського рівня: з досвіду викладання андрагогіки. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2021. Т. 20. № 2. С. 72-80.
3. Болтівець С., Сігаєва Л. Пріоритетні напрями освіти дорослих в матеріалах ЮНЕСКО. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2003. Випуск 3-4. С.160-164.
4. Дем'яненко Н.М. Андрагогіка в системі педагогічних наук: навчальна програма. *Навчально-методичний комплекс фахової підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта, спеціальності 011 Науки про освіту (Педагогіка вищої школи) за контекстно-тьюторською технологією (спеціалізації «Андрагогіка», «Тьюторство»)* / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; за ред. Н.М. Дем'яненко. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Ч. II. С. 110-126.
5. Дем'яненко Н.М. Андрагогіка в системі педагогічних наук. *Засоби діагностування якості підготовки фахівців. Загальноуніверситетські бакалаврські й магістерські програми. Магістратура 011 Освітні, педагогічні науки (Педагогіка вищої школи. Андрагогіка. Тьюторство) (пакети індивідуальних та групових тьюторіалів, тестових завдань, комплексних контрольних робіт): навчально-методичний посібник* / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; за ред. Н.М. Дем'яненко. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. С. 161-168.
6. Дем'яненко Н.М. Герогогіка в концепції ціложиттєвої освіти. *Освіта дорослих в умовах невизначеності: залучення, мотивація, тенденції: матеріали ХХ Міжнар. наук.-практ. конф.*, Харків, 11 лют. 2022 р. / М-во освіти і науки України, Ін-т вищої освіти НАПН України, Харк. гуманітарний ун-т «Нар. укр. акад.» [та ін.; редкол.: К.В. Астахова (голов. ред.) та ін.]. Харків: Вид-во НУА, 2022. 264 с. (Інтелектуальний потенціал суспільства в умовах перманентних соціальних змін: шляхи збереження й розвитку). С. 96-99.
7. Дем'яненко Н.М. Герогогіка в соціокультурному і науковому вимірах. *Історико-педагогічні студії: Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2020. Випуск 13-14. С. 7-12.
8. Дем'яненко Н.М. Герогогіка: предметно-наукове поле та напрями інституціоналізації. *Вища освіта України*. 2021. № 3(82). С. 59-66.
9. Дем'яненко Н.М. Герогогіка як складова Концепції освіти впродовж життя. *Інновації у вищій школі: тенденції та перспективи розвитку*: Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції. Кременець, 2021. С. 40-42.
10. Дем'яненко Н.М. Ідея освіти впродовж життя у світовому освітньому просторі (1949-2010). *Рідна школа*. 2011. № 1-2. С. 49-53.
11. Дем'яненко Н. Освіта дорослих: світові тенденції другої половини ХХ - початку ХХІ ст. [Текст]. *Педагогічні науки: зб. наук. праць* / Полт. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава, 2011. Вип. 2. С. 39-44.

12. Дем'яненко Н.М. Освітній простір педагогічного університету: зміна пріоритетів. *Європейські педагогічні студії (European pedagogical studies)*. 2013. № 3-4. С. 128-140.
13. Дем'яненко Н.М. Педагогічна освіта: зміна пріоритетів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*. 2015. № 1(1). С. 20-25.
14. Клокар Н. Андрагогічна модель підвищення кваліфікації педагогів на засадах диференційованого підходу. *Післядипломна освіта в Україні*. 2008. № 2. С. 23–28.
15. Ковальчук В.І. Технологія навчання дорослих на основі особистісно орієнтованого підходу [Текст]: тренінг. 2-ге вид, перероб. Київ, 2011.
16. Концепція розвитку освіти дорослих в Україні. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. 24 с.
17. Концепція розвитку освіти дорослих в Україні. Вид. 2-ге, допов. Київ: ДКС-Центр, 2016. 25 с.
18. Лук'янова Л. Концепція освіти дорослих в Україні. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2011. Вип. 3(1). С. 8-16.
19. Лук'янова Л.Б. Освіта впродовж життя в умовах інформаційно-технологічного суспільства. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2019. Вип. 1. С. 10-20.
20. Лук'янова Л.Б. Освітні потреби дорослої людини в умовах сучасної цивілізації. *Педагогіка і психологія*. 2017. № 1. С. 64–69.
21. Марчук А.В. Андрагогіка: навч. посібник. Львів: ЛьвДУВС, 2020. 300 с.
22. Набока Л. Андрагогізація підготовки методистів до інноваційної діяльності. *Післядипломна освіта в Україні*. 2007. № 2. С. 3–7.
23. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: [монографія] / [Зязюн І.А., Ничкало Н.Г., Лук'янова Л.Б. та ін.]; АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти; за ред. І.А. Зязюна. Київ, 2000. 636 с.
24. Огієнко О.І. Андрагогічний підхід у неперервній освіті дорослих: метод. рек.; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 2007. 39 с.
25. Огієнко О.І. До питання розвитку андрагогіки у країнах Європи та США. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2010. Вип. 13. С. 74-77.
26. Огієнко О.І. Особливості функціонування системи неформальної освіти дорослих в розвинених країнах Європи. *Науков. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. К., 2005. Вип. 4 (14). С. 76–81.
27. Огієнко О.І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавських країнах: монографія. Суми: Еллада-S, 2008. 444 с.
28. Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи : монографія / За заг. ред. акад. Н.Г. Ничкало, акад. І.Ф. Прокопенка. Інститут педагогічної освіти та освіти дорослих імені І. Зязюна НАПН України, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Харків: ФОП Бровін О.В., 2020. 546 с.
29. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади: [монографія] / авт. кол.: Лук'янова Л.Б., Сігаєва Л.Є., Аніщенко О.В., Зінченко С.В., Баніт О. В., Лапаєнко С.В., Василенко О.В. Київ: Педагогічна думка, 2012. 272 с.
30. Освіта дорослих : енциклопедичний словник / за ред. В.Г. Кременя, Ю.В. Ковбасюка; [упоряд. : Н.Г. Протасова, Ю.О. Молчанова, Т.В. Курінна; ред. Рада: В.Г. Кремень, Ю.В. Ковбасюк, Н.Г. Протасова та ін.]; Нац. Акад. пед. наук України, Нац акад. держ. управління при Президентові України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України [та ін.]. Київ: Основа, 2014. 494 с.
31. Сучасні технології освіти дорослих: посібник / [Л.Б. Лук'янова, О.В. Аніщенко, О.В. Баніт та ін.]. Київ: Пед. думка, 2013. 182 с.
32. Demyanenko N.M. Internationalization of the educational and scientific space at pedagogical university. *The World Space of Higher Education: Trends in Internationalization and Development: the collective monograph / Demyanenko N.M., Benera V.E., Kolyadenko S.M., Sytniakivska S.M., Kravchenko I.M., Lomakovych V.Ya., Syrotyuk M.V., Smikal V.O., Borova V.E., Malinovska N.V. / Edited by N. Demyanenko. Warsaw: RS Global Sp. Z O.O., 2020. P. 11-27.*

33. Demyanenko N.M. The idea of “lifelong learning” in the global educational space: history, projection into perspective. *Section I. Lifelong learning: civilizational dimension, Ukrainian experience. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph* / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 27-41. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-1>

34. Demyanenko N.M. Stages of formation, content and current conditions of training pedagogical staff for adult education (andragogues and hierogogues) in Ukraine (experience of the Department of Pedagogy and Psychology of the Higher School, National Pedagogical Drahomanov University, Kyiv, Ukraine). *Section I. Lifelong learning: civilizational dimension, Ukrainian experience. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph* / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 42-57. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-2>

35. Demyanenko N.M. The integrated technology of situation simulation in organizing educational environment. *Section III. ANDRAGOGICAL TECHNOLOGIES IN ORGANIZING EDUCATIONAL ENVIRONMENT. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph* / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 111-129. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-6>

36. Demyanenko N.M. Hierogogy in socio-cultural and scientific dimensions. *Section VI. HIEROGOGY IN THE SYSTEM OF LIFELONG LEARNING. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph* / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 329-343. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-12>

37. Demyanenko N.M. Features of developing the Regulations and Program of the Institute of the elderly people (third age). *Section VI. HIEROGOGY IN THE SYSTEM OF LIFELONG LEARNING. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph* / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P. 344-366. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2021-1-01-13>

38. Lifelong learning: trends, challenges, prospects: the collective monograph / edited by N. Demyanenko, V. Benera. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. 366 p.

Додаткові

39. Барабаш О. Аналіз теорій навчання дорослих учнів [Текст]. *Імідж сучасного педагога*. 2011. № 2. С. 7-9.

40. Дем'яненко Н.М. Випускова кафедра в моделюванні освітньо-наукового простору педагогічної магістратури. *Збірник матеріалів Першої Міжнародної науково-практичної конференції «Кафедра у системі управління науково-педагогічною діяльністю вищого навчального закладу»*, Київ, 25 квітня 2014 р. / Академія муніципального управління. Київ, 2014. С. 30-31.

41. Дем'яненко Н.М. Герогогіка в контексті демографічного старіння населення. *Ціннісно-орієнтований сталий розвиток освіти: уроки ЄС для України: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. м. Київ, 18-20 травня 2021 р. С. 308-313. (Еразмус+, Жан Моне).

42. Дем'яненко Н.М. Європейський вектор проектування підготовки національних педагогічних кадрів. *Вища освіта України. Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»*. 2012. Т. 1. С. 185-197.

43. Дем'яненко Н.М. Інноваційні підходи до підготовки педагогічних кадрів. *Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка. Педагогічні науки*. Полтава, 2012. Вип. 54. С. 46-54.

44. Дем'яненко Н.М. Контекстність підготовки майбутнього педагога: теоретичні підходи, напрями реалізації. *Проблеми освіти: наук. зб.* / М-во освіти і науки України, Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. 2012. № 70, ч. 1. С. 36-42.

45. Дем'яненко Н.М. Модель Інституту освіти людей похилого віку. *Неформальна та інформальна освіта як ресурс розвитку особистості: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Київ, 22 травня 2020 р. К.: Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2020. С. 30-34.

46. Дем'яненко Н.М. Модель контекстно-професійної підготовки у педагогічній магістратурі. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Історико-педагогічні студії*: зб. наук. пр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2014. Вип. 8. С. 28-33.
47. Дем'яненко Н.М. «Освітня геронтологія» у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова. *Освіта і суспільство*. Всеукраїнська газета / за підтримки НАПН України. 2019, червень. № 6 (15). С. 8.
48. Дем'яненко Наталія. Освітня геронтологія: інтегрований проект. *Освіта*. 2019. № 3-4 (5853-5854), 23-30 січня. С. 3.
49. Дем'яненко Н.М. Педагогічна геронтологія (герогогіка): навчальна програма. *Навчальні програми дисциплін загальноуніверситетського рівня / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; Кафедра педагогіки і психології вищої школи; за ред. Н.М. Дем'яненко*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. С. 26-41.
50. Дем'яненко Н.М. Педагогічна геронтологія (герогогіка) (пакети тестових завдань, комплексних контрольних робіт). *Засоби діагностування якості підготовки фахівців (пакети тестових завдань, комплексних контрольних робіт) / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова; Кафедра педагогіки і психології вищої школи; за ред. Н.М. Дем'яненко*. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. С. 117-148.
51. Дем'яненко Н.М. Трансформація концепції освіти дорослих у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. *Проблеми освіти: наук. зб. / М-во освіти і науки України, Інститут інноваційних технологій і змісту освіти*. Київ, 2011. № 66, ч. 1. С. 24-29.
52. Дем'яненко Н.М., Чаграк Н.І. Освітня геронтологія: проект Положення і Програми Інституту освіти людей третього віку. *Рідна школа*. 2019. № 1. С. 67-73.
53. Дем'яненко Н.М., Чаграк Н.І. Освітня програма Інституту освіти людей третього віку (авторський проект). *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*: зб. наук. пр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. Вип. 67. С. 85-91.
54. Дем'яненко Н.М., Чаграк Н.І. Положення про Інститут освіти людей третього віку. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Історико-педагогічні студії: зб. наук. пр.* Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. Вип. 11-12. С. 76-82.
55. Огієнко О.І. Аналіз андрагогічної концепції навчання дорослих М. Ноулза. *Вісник Київського міжнар. ун-ту. Сер. Пед. науки*. К., 2005. Вип.7. С. 175–186.
56. Огієнко О.І. Освіта дорослих у Швеції: стан, проблеми, перспективи. *Вища освіта України. Дод. 3, т. 1: Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. К., 2006. С. 433–441.
57. Огієнко О.І. Порівняльно-педагогічні дослідження освіти дорослих у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. *Вища освіта України. Дод. 3, т. 5: Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: Моніторинг якості освіти*. К., 2007. С. 172–179.
58. Огієнко О.І. Роль ЮНЕСКО та Ради Європи у формуванні стратегічних напрямів розвитку освіти дорослих. *Наук. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. 16: Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2009. Вип. 9 (19). С. 64–68.
59. Огієнко О.І. Соціально-економічні детермінанти освіти дорослих в інформаційному суспільстві. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць / [редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін.]*: Вінниц. держ. пед. ун-т імені Михайла Коцюбинського. К.; Вінниця, 2008. Вип. 18. С. 23–28.
60. Освіта дорослих: бібліограф. покажч.: інформ. видання / [упоряд. Л.Б. Лук'янова]; Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Українська асоціація освіти дорослих. Київ: ДКС-Центр, 2016. 144 с.
61. Освіта дорослих: термінологічний словник / Лариса Лук'янова, Олена Аніщенко. Київ; Ніжин: Лисенко М.М., 2014. 125 с.

62. Теоретико-методологічні засади інтеграції змісту гуманітарної освіти у вищих навчальних закладах негуманітарного профілю: монографія / [Г.В. Онкович, М.І. Бойченко, Н.М. Дем'яненко та ін.]; за заг. ред. Г.В. Онкович. Київ: Педагогічна думка, 2012. 336 с.
63. Теорія і практика професійного навчання дорослих у ПТНЗ і на виробництві: монографія / Ничкало Н.Г., Лук'янова Л.Б., Аніщенко В.М. [та ін.]. Київ: Пед. думка, 2010. 157, [1] с.
64. Demyanenko N. Pedagogical innovation in the educational space of university. *Science and Education a New Dimension / Pedagogy and Psychology*, III (26), Issue: 50, BUDAPEST, 2015 P. 22-27.
65. Demyanenko Natalia. Pedagogical innovation: from terminological reasoning to justifying the introduction of criteria. *8th International Scientific Conference "Theory for practice in the education of contemporary society"*. RPIVA: Riga Teacher Training and Educational Management Academy. Riga, Latvija, 2015. P. 11-19.
66. Demianenko N. Pedagogical University in the context of the competence approach. *Zeszyty naukowe / Ostroleckie towarzystwo naukowe*. Ostroleka, 2013. XXVII. S. 582-591.
67. Henschke J.A. International research foundation for andragogy and the implications for the practice of education with adults / Henschke J.A., Cooper M.K. http://www.ums.edu/~henschkej/articles/added_05
68. Jarvis P. *Adult Education and Lifelong Learning. Theory and practice* / Jarvis P. London: Routledge, 2004.
69. Knowles M.S. *The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development* / Knowles M.S., Holton III E.E., Swanson R.A. London, New York, etc.: ELSEVIER Butterworth Heinemann, 2005.
70. Kirkwood G. *Living Adult Education: Freire in Scotland* / Kirkwood G., Kirkwood C. SensePublishers, 2011.
71. Knowles Malcolm S. *The Modern Practice of Adult Education* / Knowles Malcolm S. Association Press, 2000.
72. Knowles Malcolm S. *The Adult Learner* / Knowles Malcolm S., Holton Elwood F., Swanson Richard A. Butterworth-Heinemann, 2005.
73. Tight Malcolm. *Key Concepts in Adult Education and Training* / Tight Malcol. Routledge, 2006.
74. Vella Jane. *Learning to Listen, Learning to Teach. The Power of Dialogue in Educating Adults Revised edition* / Vella Jane. Jossey-Bass, 2002.
75. Kotun K. (2021). Feathers of lifelong teacher education in Sweden. *Adult Education: Theory, Experience, Prospects*, 1(19), 170-179. [https://doi.org/10.35387/od.1\(19\).2021.170-179](https://doi.org/10.35387/od.1(19).2021.170-179)
76. Mojsejenko R. M. (2017). Aktyvizacija piznavaljnoji dijajlnosti majbutnikh fakhivciv zasobamy aktyvnykh metodiv navchannja v umovakh universytetsjkoji osvity [Activation of cognitive activity of future specialists by means of active teaching methods in the conditions of university education]. *Naukovi zapysky – Scientific notes. Serija «Pedagoghichni nauky»*, 159, 97–103 [in Ukrainian].
77. Naumenko N. V. (2021). Naprjamy vdoskonalennja metodyk vykladannja navchaljnykh dyscyplin maghistram osvitnikh, pedagoghichnykh nauk [Directions for improving the methods of teaching disciplines to masters of educational and pedagogical sciences]. *Teorija i praktyka upravlinnja socialjnomy systemamy – Theory and practice of social systems management*, 2, 49-57 [in Ukrainian].

Навчально-методична карта
дисципліни „АНДРАГОГІКА В СИСТЕМІ ОСВІТНІХ, ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК”(д)
ВСЬОГО – 90 год., з них: лекції – 10 год., семінари - 6 год; практичні – 10 год; самостійна робота – 64 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX
Модулі	МОДУЛЬ 1					МОДУЛЬ 2							МОДУЛЬ 3						
Назви модулів	Андрагогіка як галузь науково-педагогічного знання і сфера соціальної практики (20 балів)					Сутність і зміст курсу «Андрагогіка в системі освітніх, педагогічних наук» (20 балів)							Андрагогічна модель навчання (20 балів)						
Теми лекцій	Л1. (2 год) Наукові основи андрагогіки		Л2. (2 год) Тенденції і перспективи розвитку андрагогічної теорії і практики в контексті Концепції освіти впродовж життя			Л3.(2 год) Доросла людина як суб'єкт навчання							Л4. (4 год) Андрагогічний підхід. Формальна, неформальна та інформальна освіта дорослих			Л5.(2 год) Професійна підготовка андрагога, реалізація партнерських суб'єкт-суб'єктних відносин андрагог-дорослий учень у відкритому освітньому просторі			
Теми практичних	С1 (2 год) Андрагогіка в системі неперервної освіти (5 бали)		С2 (2 год) Тенденції і перспективи розвитку андрагогічної теорії і практики в контексті Концепції освіти впродовж життя (5 бал)			С3 (2 год) Ретроспектива і актуалізація андрагогічного знання (5 бали)		С4 (2 год) Категоріально-термінологічний апарат неперервних освітніх практик (3 бали)		С5 (2 год) Особливості побудови освітнього курсу «Андрагогіка», його інтегративні зв'язки (2 бали)			С6 (2 год) Андрагогічний підхід. Формальна, неформальна та інформальна освіта дорослих (4 бали)		С7 (2 год) Адаптивні системи освіти дорослого населення (2 бали)		С8 (2 год) Андрагогічний процес. Традиційні та інноваційні контекстні підходи і технології (4 бали)		
Самостійна робота	САМОСТІЙНА РОБОТА МОДУЛЬ 1. 5 БАЛІВ					САМОСТІЙНА РОБОТА МОДУЛЬ 2. 5 БАЛІВ							САМОСТІЙНА РОБОТА МОДУЛЬ 3. 5 БАЛІВ						
Види контролю	МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 1. Тест – 5 балів					МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 2. Тест - 5 балів							МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 3. ККР - 5 балів						
Форма контролю	Залік - 40 БАЛІВ																		